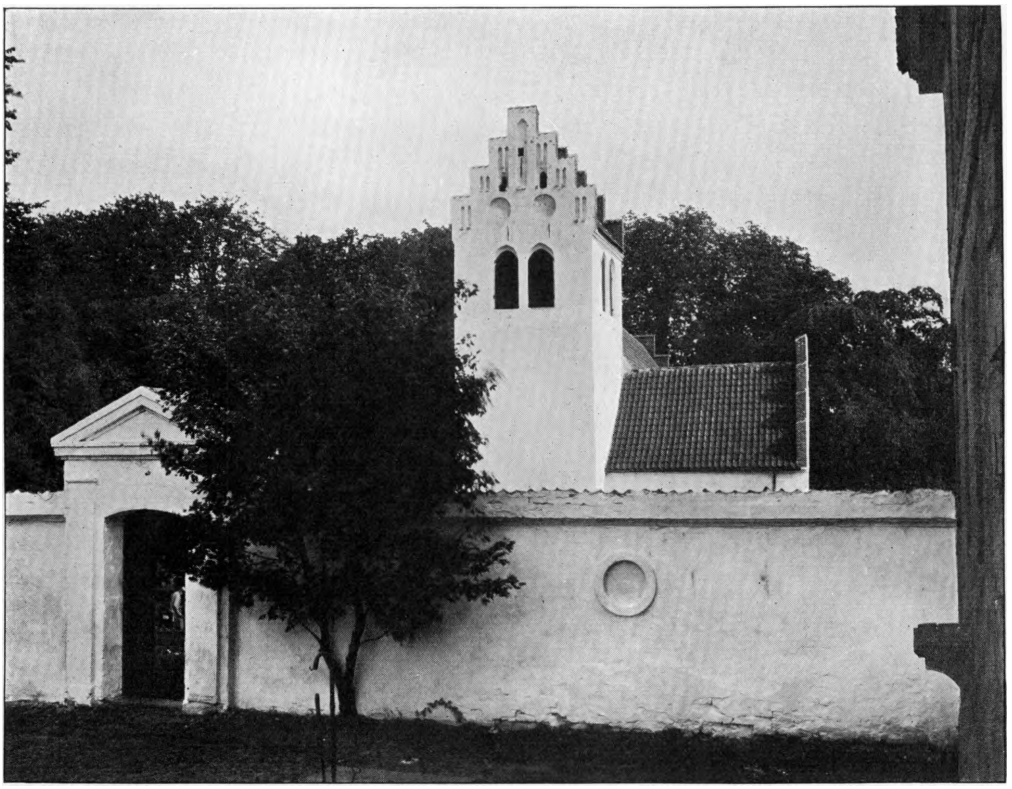


V. H. 1929

Fig. 1. Øster Egede. Ydre, set fra Vest, fra Borgegaarden.

ØSTER EGEDE KIRKE

FAKSE HERRED

Kirken maa i Middelalderen have været en af de vigtigste Valfartskirker paa Sjælland. Ved Aar 1500 testamenterede Fru Sidsel Lunge, Hr. Torben Billes til Egede, Penge til sin Sognekirke og til Helligtrefoldighedsalteret i samme Kirke[1]. Dette Alter bevarede efter Reformationen sit Ry, thi endnu paa Roskilde Landemode 1564 nævnes, at »de papistiske Skikke skal afskaffes, som endnu er i Brug paa somme Steder, og den gamle Vanbrug med Tilløb og Offer, besynderlig til Bistrup og Egede. Paa Helligtrefoldigheds Søndag sker der aarlig stort Tilløb og Samkvem af de omkringliggende Sogne og Herreder til Egedes Trefoldighed, og dér giver de deres Offer og Gaver«. 1568 forbydes Offer i Egede paany[2] (sml. S. 566).

1560 var der en Retssag om Kirken, der blev tillagt Fru Mette Oxe[3]. Landebogen 1567 nævner, at Jomfruerne paa Egede havde Jus patronatus. 1580 blev der atter rejst Sag herom, idet man kunde bevise, at der tidligere var gjort Stiftslensmanden Regnskab af denne Kirke, som altsaa var Kronens, og at Bisperne i sin Tid havde haft deres Rettighed af den. 1581 lod Kongen dog al Tiltale falde, saa at Fru Mette Oxe og Jomfruerne Ermegaard og Birgitte Bille paa Egede maatte beholde Herlighed og Rettighed til Egede Kirke og til dens Ejendom og Rente lige saa frit, som deres Forfædre havde haft den[4]. Kirken har siden hørt under Jomfruens Egede. Sognet var 1671—1849 sammenlagt med Vester Egede i Tybjerg Herred og har siden været *Anneks* til Ulse.

Kirken ligger umiddelbart øst for Herregaarden Jomfruens Egede, der har afløst en ældre Landsby[5], og hvis søndre Længe har sentmiddelalderlige Mure. *Kirkegaarden* grænser til Borgegaarden, mellem hvis Længer der er rejst en høj, hvidkalket Mur af Faksekalk-Kvadre, med en Midtportal af Mursten i nyklassiske Stilformer, fra o. 1800. Kirketaarnet ligger i Borgegaardens Midtakse. Mod Nord og Syd har Kirkegaarden Hegnsmure af Kamp, Kvadre og Mursten. Mod Øst er et stort Areal udlagt som Gravsted for Greverne Moltke-Lystrup.

Bygningen er et Langhus fra 1608 med romansk Taarn mod Vest, Vaabenhus fra 1500'erne mod Syd og Gravkapel fra 1579 mod Nord.

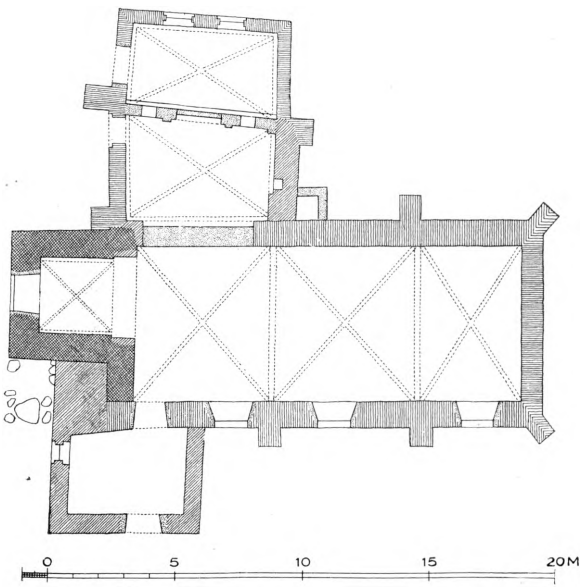


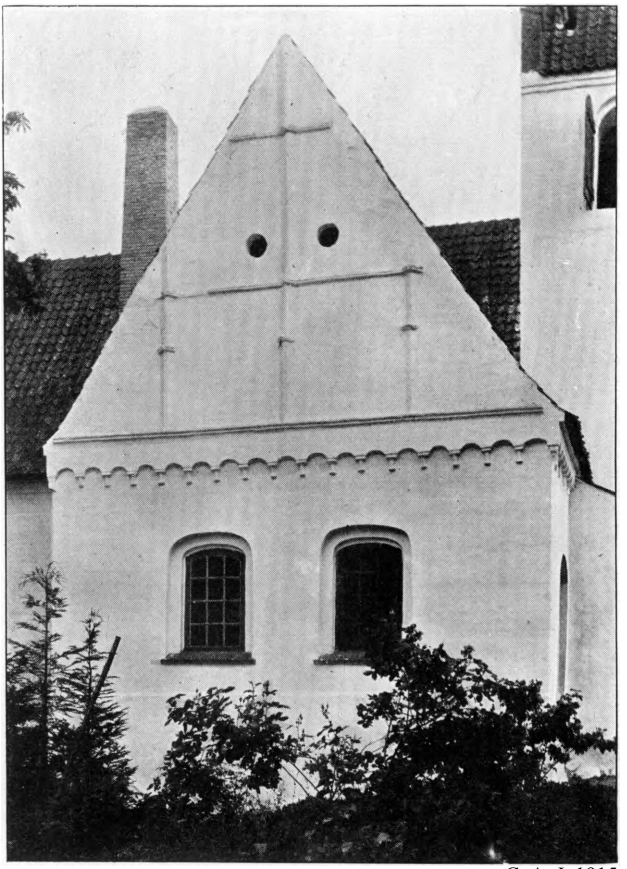
Fig. 2. Oster Egede. Plan. 1:300. Maalt af K. V. Barfoed 1914 (Aage Roussell 1929).

Kirkens ældste Del er *Taarnet,* som sammen med de tilstødende Dele af Langhusets Vestgavl er *Rest af en romansk Kirke.* De oprindelige Mure er af *Faksekalk* i o. 10—20 cm høje Skifter med dobbelt saa høje Hjørnekvadre (rillede Fuger). I Taarnets nederste Stokværk er alle romanske Enkeltheder forsvundne; det moderne Vestvindue har ødelagt et Dørsted, om hvis Alder der intet sikkert kan siges. I andet Stokværks Nordmur findes en rundbuet, enkeltsmiget Glug, der i det ydre viser sig som en kun o. 9 cm bred, 54 cm høj Slidse, medens den indre Bredde er 72 cm; en tilsvarende Sydglug er nu tilmuret. Tredie Stokværk har en Række Vinduer eller Glamhuller, to sidestillede mod Syd og Øst, et enkelt mod Vest og Nord, alle rundbuede, med retvinklede, ubrudte Karme, o. 50—60 cm brede, og o. 130—135 cm høje, de fleste nu helt tilmurede. Om Taarnets oprindelige Afslutning kan intet oplyses.

Paa den østre Taarnmur ses fra Langhusets Tagrum Aftryk af det romanske Skibs Taglinie, som kun har naaet op til de nuværende nedre Hanebaand, der sidder o. 3,50 m under Mønningen. Taarnet staar skævt for den nuværende Kirke, men dette har næppe været Tilfældet i romansk Tid.

Senere Ombygninger og Titføjetser. Taarnet er i sengotisk Tid sat i Forbindelse med Kirken ved Gennembrydning af en spids Taarnbue, der er gjort en Smule bredere end Taarnrummet, og over dette er der slaaet et Krydshvælv med spidse Skjoldbuer i Nord og Syd og med Kvartstensribber (12 cm

brede; ingen Overribber). Endvidere er der paabygget et fjerde og øverste Stokværk, det nuværende Klokkerum, der mod Syd, Vest og Nord har et Par spidsbuede, falsede Glamhuller. Gavlene, hvis Kamtakker er ommurede, har noget varierende Blændingssystemer; i Østgavlen er der syv Højblændinger med Spærstik, den midterste udelt, de andre tvedelte enten med hele Stave eller med Hængestave, som nederst har Facetsnit over en rundet Sten; Vestgavlen har to Cirkler omgivet af syv lignende Blændinger. Det samtidige Tagværk, med Dragerstol, har Huljerns-Numre. Tømmerets Detailler minder om Roholtes Taarntag; Spærsko-Enderne er tilhuggede i T-Form.



C. A. J. 1915

Fig. 3. Øster Egede. Gravkapel fra 1579.

Snart efter 1600 veg det romanske Skib og Kor Pladsen for det nuværende *Langhus,* en gotiserende Bygning af ret korte Munkesten i Krydsskifte. Østmuren, hvis nedre Del nu er vedbendskjult, har i Taggavlen Murankre i Form af Liljer og Cifre, der danner Aarstallet 1608, placeret i en Frise mellem to murede Rundstave. Langmurene har under de forskelligt profilerede Gesimser Støttepiller, som ved Østhjørnerne er skraatstillede. Det Indre overdækkes af tre Krydshvælv med stærkt buklede Kapper; de fladbuede Gjordbuer har nu begge en svær Rundstavprofil, der vistnok kun er formet i moderne Puds ligesom de profilerede Vægkonsoller under dem. I det smallere og lavere Østhvælv er Ribbernes øvre Dele trekantede, medens de to andre Hvælv har almindelige Halvstensribber (forsænkede Overribber og Topblok). Tagværket indeholder Rester af ældre Tømmer.

Inden denne gennemgribende Ombygning tilføjedes de to *Tværbygninger* i Løbet af 1500'erne.

Vaabenhuset foran Syddøren er lagt saaledes, at dets vestre Flankemur støtter sig til Taarnet og danner en mægtig Taarnpille, hvorover en Trætrappe fører op til de øvre Taarnstokværk. De høje Mure er af Kridtkvadre og Munkesten i ret uregelmæssig Skiftegang. Af Enkeltheder er kun bevaret et rundbuet, falset Vestvindue i fladbuet Indernische. Gavlen er skalmuret med smaa Sten og Kamtakkerne helt ommurede.

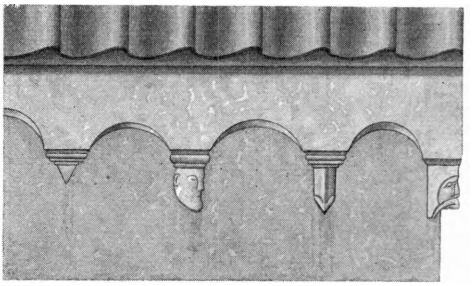


Fig. 4. Øster Egede. Parti af Gravkapellets Gesims. Tegning af J. B. Løffler 1894.

Gravkapellet (Fig. 3) paa Nordsiden er for Størstedelen bygget 1579, i Renaissancestil, men det har i sin østre Flankemur Rester af et sengotisk Kapel af Munkesten i Munkeskifte, med Spor af et Østvindue og derunder et af Kridtkvadre og brede Mursten muret *Alterbord,* 125 cm langt, 104 cm bredt og nu 78 cm højt; Oversiden er for Størstedelen opbrudt. Det staar umiddelbart opad Østvæggen, hvori der syd for Alterbordet findes en Gemmeniche. Muligvis har dette Alterbord hørt til det S. 563 nævnte Trefoldighedsalter og rimeligvis er det ogsaa identisk med »et katolsk Alter«, som 1808 fandtes »bag i Kirken« ved Døbefonten og da beskrives som »opmuret uden nogen Aabning«.



V. H. 1929

Fig. 5. Øster Egede. Indskrifttavle paa Gravkapellet 1579.

Er dette rigtigt, synes Kapellet altsaa at have tjent som Daabskapel. Iøvrigt er Kapellets Mure over Sylden af Munkesten i Krydsskifte med »brændte« (hulrillede) Fuger. En høj, uprofileret Sokkel er lidet fremtrædende. De to Nordvinduer er fladrundbuede ligesom Vestdøren, der har Fløj af vandrette Egeplanker sømmede paa lodrette, og hvorover der sidder en Kalkstenstavle (Fig. 5), 60 × 177 cm, i Ungrenaissancestil med to Adelsvaaben og Indskrift i Reliefversaler: »Anno 1579 lod erlig oc velbyrdig Jomfru Ermegord Bilde oc Jomfru Birite Bilde Her Hans Bildis Døter bøge denne Kapell«. Gesimsen er en fint udformet Fladbuefrise, støttet af smaa, søjleagtige Konsoller af Tegl eller Kridt (Fig. 4). Paa Flankemurene veksler disse Søjler med tresidede, gotiserende Konsoller, nu ret ødelagte, og paa Nordøsthjørnet er der i Stedet for Søjle et Mandshoved, ligesom der under en anden Buefod paa Østsiden findes et profilstillet Menneskehoved.

Taggavlen er lodret delt med tre kantstillede, pinakelagtige Lisener og vandret med to Profilbaand. Foruden to Cirkelglugger findes Rester af et lille Blændingsfelt, der nu er ødelagt sammen med de forsvundne Gavlkamme. Det Indre overdækkes af to Krydshvælv med runde Skjoldbuer og Halvstensribber; i Nordhjørnerne hviler de første paa Profilkonsoller, de sidste paa skægløse Smaahoveder.

Rummet, der nu tjener dels som Materialskur dels som Gravkapel, er 1726 (sml. S. 573) tvedelt ved en under Gjordbuen opført Mur i Barokstil med en pilasterindfattet Portal, hvis Jerngitterdør har runde Stænger formede som Spyd og Partisaner, og med ovale, bosserede, tilgitrede Vinduer. Mellem to af Vinduerne sidder i Frisen en skriftløs Tavle af norsk Marmor.

Høyen har i sin Notebog skitseret en rundbuet Dørportal af Mursten med Søjler i Renaissancestil, som nu er forsvunden. Rimeligvis har den siddet i Billernes Kapel.

Hele Bygningen staar hvidkalket og teglhængt. Dørene er moderniserede, Langhusets Vinduer tilpassede efter fladbuede Støbejernsstel. Det Indre er helt glatpudset.

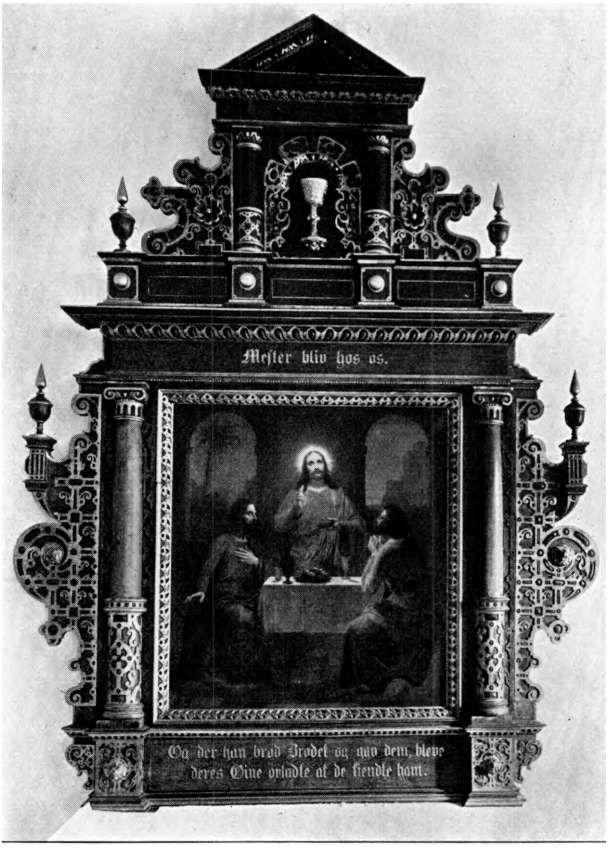
INVENTAR

Alterbordet er muret i Forbindelse med Østvæggen (ifølge Præsteindberetning 1808 uden nogen Aabning), men helt dækket af moderne Bræddebeklædning.

Altertavle (Fig. 6) i Højrenaissance, fra 1614, af en Næstved-Snedker. Storstykket har en oprindelig Ramme af usædvanlig Størrelse, 140 × 130 cm, hvori der (1808) sad et Billede forestillende Nadverens Indstiftelse (efter Høyen »i den rene pæne Stil«); det nuværende Lærredsmaleri, Kristus i Emaus, er et usigneret Arbejde af Storch. Topfeltet havde (1832) et Maleri af Christi Opstandelse. Baade Storfelt og Topfelt flankeres af joniske Halvsøjler. Storvingerne har retvinklet Kassetteværk. Ved en Istandsættelse er der fjernet et Postamentfremspring i Fodstykket, medens Vasespirene og Kalken i Topfeltet er tilføjet. Egetræet staar renset med Forgyldning; Indskrifterne er nye. 1758 stod paa Tavlen: »Anno 1614 lod e. og v. Mand Tage Thott til Egedegaard, som da var Kgl. Mt. Høvedsmand paa Laugholm med sin elski, og velb. Frue Fru Clare Sparre opsætte og staffere denne Tavle paa sin egen Bekostning«[6].

En *†Altertavle* fra senkatolsk Tid bar Indskriften: »O Maria, flos virginum,
o rosa fidelium«[7]. 1808 stod paa Alterbordet ved Døbefonten (se S. 566) tre Træbilleder: Christus, Christi Moder og Johannes. Da Præsteindberetningen desuden omtaler to Sidefigurer til et Krucifiks (se dette), er dens Navnegivninger rimeligvis forkerte og et Par af Træbillederne identiske med to endnu i Kirken bevarede *Figurer* fra Tiden o. 1500: en Biskop, der løfter højre Haand til

Velsignelse, men mangler Staven i venstre, og en Diakon, sikkert Laurentius, som i venstre Haand holder en Bog og med højre har fattet om en vandret Stang (til en Rist). Begge Figurer har samme Værkstedspræg; Ansigterne er rundkindede, Klædebonnene falder i rolige, lodrette Folder. Deres Højde er o. 105 cm, men i dette Maal er Bispehuen medregnet (Fig. 7). Under senere Maling har de Rester af oprindelig Staffering. Fra Vaabenhusloftet er de nu flyttede til Taarnrummet.



V. H. 1929

Fig. 6. Øster Egede. Altertavle 1614.

Det tredie af de Træbilleder, som 1808 stod paa Sidealterbordet, er en 90 cm høj, siddende *Kristus som *Smertensmand,* nu i Nationalmuseet, et groft og uskønt Snitværk fra o. 1500.

Til den forsvundne katolske Tavle har maaske været føjet et *Topstykke,* gjort af samme Snedker som Altertavlen fra 1614. I Arkadefeltet er malet den opstandne Frelser, i Gavlfeltet I H S. Nu opsat i Taarnrummet.

Altersølv. Kalk, 20cm høj, af kbh. Prøvesølv 1724 med sekstunget Fod, rundstavriflet, tværdelt Knop, sekskantet Skaft og oprindeligt Bæger. Paa Foden er graveret to Vaaben: 1) naturalistisk Træ i Skjold og paa Hjelm, 2) lodret delt Skjold, i højre Felt tre Kornaks, i venstre tre Rosetter og paa Hjelmen en Roset mellem to Aks; under Vaabnene i et Indskriftbaand: »Nicolai Espen Poulsen 1724 Anna Dorothea Meller«. Mestermærke for N. Jonsen (Olrik 381). *Disk* med samme Aarstal og Vaaben samt Forbogstaver. *†Oblatæske* af Sølv, rund, 4,5 cm høj, 9,5 cm i Tvm. Paa Laaget var i en Bladkrans med Rosetter og Kartoucheled graveret to Adelsvaaben i Senrenaissanceformer: Thott og Sparre med Bogstaverne TTFCS (sml. Altertavle). Paa Siderne var samme Vaaben graveret; to ens, utydelige Mestermærker. Bortstjaalet 1924.

1676, 16. Søndag e. Trin. lod Sophia Amalia Moth til Egede, Kirkens Patron,

indlægge følgende †*Ornamenter* paa Guds Alter: Nyt Alterklæde af rødt Fløjl med Patronens Navn og Vaaben; ny Alterdug; Messehagel af rødt Fløjl med Krucifiks; Messeskjorte; Sølvvinflaske og 2 Tavler med Sølvbjælder (Kaldsbog).

Alterstager af Messing, 39 cm høje, fra o. 1550—1600, i gotiserende Profiler. Skaftet har tre skarpe, stærkt udladende Ringe og gaar jævnt over i den høje, rigt profilerede Fodskaal, der i et af sine Baand har gennembrudte Huller, grupperede fem og fem. Lignende Huller findes i Lyseskaalen.

Korbuekrucifiks. I Kirken findes, nu opstillede i Taarnrummet, to 94—97 cm høje *Sidefigurer* fra Tiden o. 1500, skaarne af samme Haand som Altertavlefigurerne. Selve **Krucifiksets Rester,* Kristusfiguren og Korstræets fire Evangelisttegn, er bevaret paa Nationalmuseet; det finere Snitværk er beslægtet med Krucifikset i Hammer Kirke. Det i 1700'erne fornyede Korstræ er ødelagt. 1808 hang Korset »paa Væggen lige for Koret«, medens Sidefigurerne fandtes »over Koret«.



V. H. 1929

Fig. 7. Øster Egede. Figurer fra en Altertavle o. 1500.

Font af Granit, romansk, med ejendommelig tøndeformet Kumme, Tvm. 69 cm; foroven en svag Rundstav og i den lille Fordybning et Sideafløbshul. Fodstykket er moderne, af Cement. Kummen er overført fra Lystrup og har afløst en moderne Cementfont. Om Fontens Plads 1808, se S. 566.

Fad af sydtysk Arbejde, 61,5 cm i Tvm., med Marie Bebudelse i Minuskelring omgivet af Hjort- og Hundfrise; paa Randen samme Frise og Stempel: RS.

Kande af Tin, med Kirkenavn; i Bunden utydeligt Stempel 1780. Daabskande anskaffedes 1830 (Kaldsbog).

Prædikestol (Fig. 8) i Højrenaissance fra 1616, af samme Snedker som Altertavlen. De fire Fag, der adskilles ved dobbelte joniske Hjørnesøjler, har i Storfelterne ret livfulde, men noget grovt skaarne Evangelistfigurer indenfor Kassetteværks-Arkader, hvis udtungede Balustre mangler Kapitælled. Baade denne og alle andre ornamentale Detailler svarer ganske til Altertavlen. Nedhænget

danner en fortløbende Kassetteværksbort. Opgangen er ny. Stolen staar nu renset og forgyldt. I de nedre Smalfelter er der ved Restaureringen kopieret (men ikke korrekt) to Adelsvaaben, Thott og Sparre, og en Indskrift: »Anno 1616 lodt erlige oc welb. Mand Thage Thot till Egedegaard som daa wor Kog. M. Høffuitzmand paa Lauholms Slot med sin elskelige og welbyr. Frue Fru Clare Sparre opsætte oc staffere denne Prædikestol paa sin Bekostning Gud i Himmelen til ære«. Af Prædikestolens samtidige Himmel er et Topstykke opsat i Taarnrummet; andre Brudstykker, med oprindelig Staffering, findes paa Nationalmuseet.



V. H. 1929

Fig. 8. Øster Egede. Prædikestol 1616.

Stoleværket er moderne.

Lysearm af støbt Messing, med vinget Ornamentkvinde i indre og Profilhoved i ydre Slyng, fra o. 1625—50, er i ny Tid anbragt paa Prædikestolen.

Lysekrone af Messing med 8 Arme, 8 Prydbøjler og en liggende Løve som Topfigur. Paa Kuglen er graveret: »Weledle Jonas Klov kongel. Mayest. Renteskriver haver Anno 1722 gived denne Lysecrone til Øster Egede Kirkis Nytte og Zirat«.

Taarnur, fra Slutningen af 1700'erne, kasseret.

Klokker. 1) af ret slank Form med spinkle Bøjler, men uden Indskrift eller Udsmykning. Maaske fra 1500'erne. Tvm. 57 cm. 2) støbt af Gamst og Lunds Eftf. 1858.

GRAVMINDER

Gravsten. 1) Figursten over Hans Bille, død 1542, og Inger Rønnov, død 1548 (Fig. 9). Midtpartiet fyldes af to Figurer, Manden i Rustning, Hustruen i Enkedragt. Foroven Bille- og Rønnovvaaben og derimellem en Gavl med vingede Englebørn; paa Siderne to Gange syv Aneskjolde; forneden Relief-

versaler: »Her liger Her Hans Bilde Rider til Egede som død Aar 1542 alle Helgen Aften met syn Høstru Fru Inger Rønof, som døde otthe Dage efter Sct. Mortens Dag 1548«. I Randen findes Levninger af en tidligere, middelalderlig Indskrift (Forkortelsestegn og tre 0'er fra et latinsk Aarstal). Den gullandske Kalksten, 219 × 127 cm, er sikkert omhugget i Morten Busserts Værksted eller ialfald af en af hans Elever. Figurernes Detailler ligner Roskildeværkstedets. Nu opsat i Skibets Nordvæg.



S. B. 1931

Fig. 9. Øster Egede. Gravsten over Hans Bille, død 1542, og Inger Rønnov, død 1548.

2) Figursten over Jomfruerne Ermegaard og Birgitte Bille (Fig. 10). Midtpartiet fyldes af to Jomfruskikkelser med udslaget Haar og Jomfrukrans, staaende under Bueslag og indrammet af Pilastre med to Gange seks Aneskjolde. Foroven en Frise med de fire nærmeste Anevaaben, forneden en ikke fuldendt Reliefversalindskrift: »Her liger begrafvit Jomfru Ermegord Bilde oc Jomfru Birgite Bilde til Egede, Her Hans Bildis Døtter«. Stenen er et typisk Arbejde af Roskildeværkstedet fra o. 1570. Begge Jomfruerne døde 1587. Gullandsk Kalksten, 244 × 149 cm, nu opsat paa Vaabenhusets Østvæg. De to Sten laa indtil 1894 i Gulvets søndre Del i Billernes Kapel (sml. S. 566).

3) Peder Christensen i Egede, død 1789. Faksekalksten, nu Tærskel i Vaabenhusdøren.

4) Lignende Sten, vistnok over Hustruen, nu Fodstykke under Nr. 2.

Ligkisteplader. 1) oval Blyplade over Fru Anna Margretha Claussen, født i

København 11. Febr. 1699, Datter af Camerraad, Toldinspecteur Gregorius Claussen og Christina Jensdaatter; gift med Nicolai Espen Paulsen 13. Marts 1715; død 8. Juli 1723 i København. Ærevers.



S. B. 1931

Fig. 10. Øster Egede. Gravsten, o. 1570, over Jomfruerne Ermegaard og Birgitte Bille.

2) oval Blyplade over Nicolaij Espen Paulsen, Herre til Egedegaard, Deris kongl. Mayst. welbestalter SøeCapitain født 8. Juli 1690 i Kiøbenhavn, gift først med Jomfru Anna Margareta Clauson 13. Marts 1715; Kaptainsbestalling 29. Juli 1720; gift anden Gang med Frue Anna Dorothea Meller 25. Febr. 1724; død paa Egedegaard 13. Juni 1735. Ærevers.

3) oval Blyplade over Anna Dorethea Meller, født 18. Febr. 1677, gift første Gang med Mag. Lars Grøngaard, Provst over Lynge-Cronborg Herred, Sognepræst til Asminderød og Grønholt (2 Børn: nu afdøde Raadmand Iver Grøngaard og Anna Marie, »som endnu lever«, gift med Sgr. Carl Vilder); anden Gang med sal. Forvalter Niels Thøgensen; tilsidst med afgangne Kaptain Nicolai Espen Povelsen; død 16. Nov. 1760. Ærevers.

4) firkantet Jernplade, med ret svær Sølvbelægning, over Bendix Friderich von Hielmskiold, født 16. Aug. 1752, død 28. Apr. 1773. Ærevers. Sølvstempel for N. Pihl, København, 1773 (Olrik 394).

5) oval Sølvplade over Hr. Thomas von Hielmskiold til Egede, Kongl. Mayst. Cancellieraad, født 21. Juli 1715, død 23. Juni 1773. Ærevers.

6) firkantet Sølvplade over Fru Kirstine Uldriche von Holstein, født paa

Lystrup 31. Maj 1723, Datter af v. Beenfeldt og v. Stadtlender, død paa Jomfruens Egede 2. Dec. 1781; først gift med Kancelliraad de Hielmskiold, (en Søn, død før hende), anden Gang m. Niels Rosenkrantz von Holstien(!) Ridder, Konferenzraad, Herre til Lystrup og Jomfruens Egede, som overlevede hende. Paa Bagsiden Sølvstempel for N. Pihl 1782 (Olrik 394).

7) oval Messingplade over Didericke de Grubbe, født 28. Marts 1703, død paa Jomfruens Egede 22. Juli 1784.

8) skriftbaandformet Blyplade over Christiane Catarine Holstein, født Wedell-Wedelsborg, født 17. Juli 1757, gift 18. Okt. 1782, død 17. Marts 1813.

9) lignende Blyplade over Christian Frederik Holstein Rathlou, Geheimekonferenzraad og Hofjægermester, Stamherre til Rathlousdal, Ejer af Jomfruens Egede og Lystrup Godser, født 19. Maj 1758, første Gang gift med Christiane Cathrine, Komtesse af Wedel (en Søn og to Døtre), anden Gang med Frøken Christiane Elisabeth Friess; død 18. Jan. 1828.

10) lignende Blyplade over Christiane Elisabeth v. Holstein Ratlow, født Friess, født 12. August 1779, død 5. Febr. 1846.

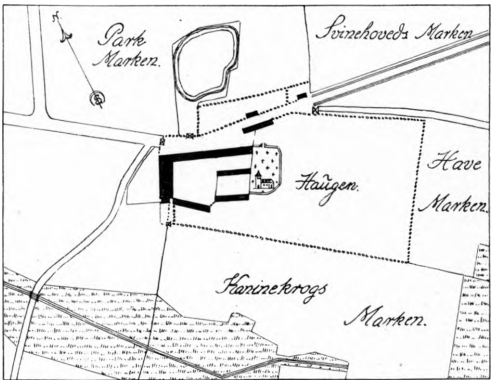


Fig. 11. Jomfruens Egede 1803.

Kistepladerne, der 1914 af Nationalmuseet opsattes paa to Træplader, som hænger paa Skibets Nordvæg, er efter 1894 blevet aftaget af Kisterne, som stod i Kapellets nordre Del, og som uden Undersøgelse nedgravedes paa Kirkegaarden. Af Kapellets Udstyr fra 1700'erne er iøvrigt bevaret en Messingkugle til en *Lysekrone,* nu ophængt i Vaabenhuset, med graveret Indskrift, at den var givet af Nicolai Espen Pavlsen og Hustru 1726 til den af dem samme Aar indrettede Begravelse.[8]

KILDER OG HENVISNINGER

Kaldsbog 1643—1700, 1818—37 (LA). — Præsteindberetninger 1755 (NM) 1758 (LA), 1808 (sammen med Vester Egede; NM). — Museumsindberetninger af J. B. Løffler og W. Mollerup 1894, C. A. Jensen og K. V. Barfoed 1914. Revideret af C. A. J. og V. H. 1932. — Høyens Notebog XI, 1832.

[1] KhS. 3. R. I, 553 f. [2] KhS. 2. R. II, 482, 506. [3] Kolderup Rosenvinge: Domme II, 289. [4] Kanc. Brevboger, 26. Sept. 1580; 8. Jan., 8. April 1581; Kronens Skøder I, 240. [5] Hist. Ts. 8. R. VI, 34, 38. [6] Marmora Danica II, 308 siger, at der stod samme Aarstal og Indskrift som paa Prædikestolen. [7] Da. Atl. VI, 392. [8] Om Kapellet: Marmora Danica II, 307 f.; Annales Eccl. Dan. III, 508. Fire blystøbte Løvefigurer, der har tjent som Fødder for en af de ældste Kister, er deponerede i Nationalmuseet.